

Данас

ОСВОЈИ НАРОДНОГ ФРОНТА ЗА ОКРУГ БАЊА ЛУКА

»ГЛАС« излази једанпут недељно. Мјесечна претплата за Бању Луку и унутрашњост стоји Дин 9.-, тромјесечна Дин 27.-, полугодна Дин 54.-, годишња Дин 108.-. — Редакција и администрација: Бања Лука, ул. Буре Бушара-Старог, бр. 9/1 спрат. Главни и одговорни уредник Милица Врховић. Телефон бр. 358, број часописа код Привредне банке 75-404200. — Штампарија »Глас Б. Лука

ГОДИНА V.

БАЊА ЛУКА, 26 Јула 1947 године

Број 30 (110)

27 ЈУЛИ

ДАН НАРОДНОГ УСТАНКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Народни устанак у Босни и Херцеговини у току ове године прошао је кроз разне фазе. Док је у Источној Босни достигао врхунац октобра, новембра и децембра 1941 год. и онда изајом четника свију длака за врхунац јануарског офанзива Немца и устанак сласо, дотле у Босанској Крајини појрима стални и чврсти карактер, без обзира на четничку мараду и споразум четника и усташа. То је зато што је у Западној Босни агитација Недаћа и Дрвца Михајловића најбоље успјела да створи себи широку базу и заведу српско становништво.

ТИТО, поводом прослава прве годишњице НОБ-а у Југославији

Шесту годишњицу Устанка наших народа дочекује народ Босанске Крајине у јасу битке за остварење Петогодишњег плана, за извршење датих обавеза у његовој првој години. Данас народ Крајине даје нове бригаде, радне, које наставаљају дјело започето 1941 године, остварују свакодневно боље услове за живот, осигуравају лепшу будућност за коју су пали многи и незаборавни борци непокореног Дрвара, прослављене Козаре, јуначког Подгрича, слободарске Бање Луке, Шкољиног Јања и други. Данас је у Крајини пјесма рада змијенила борбену пјесму прије 6 година:

Са истока зора руди

Устанак се код нас буди...

Јест, пробудила се Крајина 1941 године и на страшни терор окупатора, усташа и четника одговорила оружаном ватром већ првих дана мјесеца јула. Дрварска пушка одједну да је далеко и све даље до Грмеча и села у његовом подножју, спојила се са једом из Козаре и загрјела да силно, страховито, осветнички. Рушила се стара ненародна власт замијенила окупаторског и усташког и стварала се прва слободна територија, прва наша војска — партизани, први народно-ослободилачки одбори. У тим првим данима борбе наш народ гојозору нама је

Ој, Дрвару, штрипу си горио
ал се ниси Шваби цокорио...

Свијети даном све је мање рушевина у Дрвару, а обнављају се и села

Тито на смотри IV крајинске дивизије у Јасеници 7. Јануара 1943 г.

довољно одлучности и самопоуздања да се ухвати у коштац са фашистичком немачком наоружаном доуба, јер је често вјеровало у руковоство Усташа и Комунистичку Партију, у Тита. Исто тако непоколебљива је била његова вјера у снагу Црвене Армије у њезину не-

га заведу. Већ првих дана Устанка наши борци ушлећи у мусалиманска села (Орахова, Козарци) дјелили су помоћ сиромашном народу, братилили се и градили са мјештанима који су заплашени и збуњени догађајима очекивали све прије од оних »на шумес« него братску руку.

Четири године непрекидне и беспопштедне борбе збртаних наших народа доњеле су нам слободу. Послије ослобођења прешло је на други фронт, фронт обнове и изградње наше земље, фронт који није ништа лакши и који захтијева исто толико напора и самопријегора. Заједничким искуством стеченим у току рата, са нашом народном влашћу, уједињеним у Народном Фронту за двије године мирне изградње наше земље у нашем округу подигнуто је неколико хиљада зезоских кула, успостављени нормални саобраћај, граде се нове путе, отворено је школа више него што их је било у старој Југославији. Обновљена предузећа и премаши предатни план подижу се нова. Скоро у свим мјесним подручјима отворени су омадински домови, а у многим и сеоске читавнице. Основано је преко 20 радних пољопривредних задруга, многи срески центри добили су и кина. Са Омадинске путе Шамац — Сарајево ми дочекујемо наше радне бригаде као ударице и испраћемо нове.

Петогодишњи план привредне изградње наше земље оадо су дочекали наши народи. Они су свјесни да ће планском изградњом доћи до благодата да ће испуљењем Петогодишњег плана побољшати услове свога живота, да ће у раноправној заједници народа Југославије бити једнако омогућено свестрано уздизање свих народа — да се под руководством друга Тита брзо оствари жеље наших првих устаника.

Биска свијест наших народа не само да се манифестује кроз свакодневне акције за испуљење плана него и кроз пјесме прожете дубоким народним осјећајима:

»Пет година планскога нам рада
пронјетале наша земља млада...«

XI крајинска преко Влашића

побједивост, а партизани су себе сматрали да су дво те велке братске Армије која се тамо далеко на истоку бори против хитлеровске аждаје и уништава је. Та чврста вјера у побједу, неограничена љубав за СССР давала је нашим борцима снаге да издрже оно што је у свакодневном животу изгледало немогуће, да буде оно што бити не може.

Кроз четри године зрљивих борби ковало се братство и јединство наших народа кога су сви ненародни режими претварали у међусобну мржњу да би 1941 она достигла врхунац и пројетала потпуни међусобни истребљењем народа. И баш ту, у Крајини, гдје је усташки терор био најкрвољочнији гдје су многа села остала пушта највише су успјеле Неђићеве и Михајловићеве банде да се повежу са народом и да

ШТАП II. КРАЈИШКОГ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ПАРТИЗАНСКОГ ОДРЕДА

Šošin izvještaj izdan iz "Partizana iz Kozare" o akcijama II Krajiškog Narodno-Oslobodilačkog Partizanskog Odreda

Осим напада, првих дана устанка на градове и општине као што су Костајница, Дубица, Добриња и друго, као и војних разведгодинања крава и упорне фронталне борбе, партизани по селима у циљу одбране, извели одласке и плаћачке усташе, уништили торене од шпитула и кајалице, изарширо је првену лавну низ акција у којима је непријатељ претрпо губитке у људству и материјалу, а од којих су најважнији били:

11. VII. напад на рудник Љешане: уништен ров и жицара до Добриње.
2. VII. прекинута пруга Приједор — Нови код Бањаја.
17. VII. прекинута пруга код Брезница.
9. VIII. напад на Ирдановаг.
25. IX. напад на пругу Добриња — Вољња код Деминца.
18. X. напад на рудник и уништење железничке раскрснице у Сводној.
23. X. разоружани Подгради, заглављена пљима и стовариште.
16. XI. разоружани Брзачини и прекинута пруга на Врпољовачи.
1. XII. напад на железничку станицу Хаин-Матити.
1. XII. напад на Мркоњицу, до ког потучани и разбијени друга бојна 11 п. в. Непријатељ је имао преко 120 мртвих и 100 заробљених. Заробљено много савреме и оружја мило њима четири комплета бачака мина.
7. XII. напад на жичану железничку Љешан — Добриња на Кошарици.
10. XII. напад на железничку станицу Доња Драговица.
11. XII. напад на железничку чучури Равнице.
16. XII. напад на разоружани и зарути Турбе. Заробљен сав непријатељски гарнизон, савраћа и муниција — од тога 2 тешка и 5 пушкарница.
17. XII. напад и разоружани непријатељски гарнизон у Јама. Од аутоматског оружја заробљено 7 пушкарница.

Зарани десет дана мјесеца децембра била су ове акције:

19. XII. Јама: разоружани и заробљени код Драксених 2 хрватске војнице, 1 општински стравар и 1 пуцар. Заглављена двије плуке, 1 тешког, 3 бомбе, 150 пушачких митка, одијело и осталу војну опрему. Војници и полицијци пуштени кући, а пуцар, јер је био усташа страљан, Истог дана петоро је чете заглављених су много циља и одбијеној кудбици лијудо.
26. XII. узлази и страљан шпитул Томас, Србин који је првену љубу усташки властима да га приме у службу и вршио за њихов рачун шпитујачу.
21. XII. код Јаде наше чете претресо је села Врбана, Дубраве, Колоне насељене Немцима, који су се спремали иселити из тих села напред Турјине и Подгради у нашу страну, пошто су се изаслали да се изаслају у Београд и да се у Београду искључава и напуштају село да ће сва њихова имовина бити заглављена у корист Народно-ослободилачке војске.

Патрола једне чете заглављенила је два коња и кола — власништво усташке државе — те су том приликом заробљени 3 Муслимани, два пуштена кући, а трећи се сам добродошљиво.

24. XII. у заслојеним Подградима заглављена је имовина трговачке радње Шпитуљачки власништво усташке државе. Пошто су Подгради по непријатељу напуштени, а с непријатељском свјетом авукавали и сами трговци, познати су напред да премају радње ичине. Не имовина тих радњи бити заглављена у корист Народно-ослободилачке војске.

25. XII. једна наша чета одбила је напад усташа на село Мркоњедо. Том приликом заробљених су 2 Муслимани цивила који су упознати са нашом борбом, подијелили им нешто новца и пуштени кући у Костајницу.

Чета је истог дана напредала према на Костајницу са Бачињана мина, те том приликом срушена општинска зграда у Костајници. Усташке власти из Костајнице, познате по својим злочинствима напредувају обући хрватске војнике у усташке одијела да би унијели забуту у наше редове а тиме покушали изабити казну народног суда који је неизменно све чева.

26. XII. патрола Јаде наше чете заробила је партизани хрватски војника једини осам људи са свим оружјем, спремом, сномом и коњима. Војник те патроле остављен је у нашом заробљеништво за размијењу војници су пуштени кућама.

27. XII. непријатељ је покушао да опљачка село Црковане, али је снагама наше јединице, након кратке борбе протјеран из села. Том приликом топовска непријатељска граната пролетјела у шпитул једног њекама и убила више стоје. У селу Њешљанима заглављена је радња убијеног усташе и крозопла Дошња у корист Народно-ослободилачке војске.

Патрола једна наше чете отворила је напред народног непријатеља брата Цињина у Омарској и том приликом заглављено 25 комада стоке и 20 људе војне, те је много лаг напреду народу у околини Сводне.

28. XII. наше данје чете заувале су Орахову и Драксених из које се био непријатељ авукао после пада Турјине и Подградија у нашу руку. Претресо села заглављено је мушкарца 90 којичина, пушка, 15 цинкија, 2 револвера, савраћа и 1 тешка машина, 1 шпитулорас, 1 радио апарат, 1 телефон и 6.500 кућа у општини Уништена је артељка у пошти, општини и касарни, зграда су демолирани и онеослободљене за станавање.

30. XII. патрола једне наше чете узхваћено су сљедеће усташе: Бомило Аугустин, Бомило Аугустин, једна наша чета заробила је партизани хрватски војника једини осам људи са свим оружјем, спремом, сномом и коњима. Војник те патроле остављен је у нашом заробљеништво за размијењу војници су пуштени кућама.

27. XII. непријатељ је покушао да опљачка село Црковане, али је снагама наше јединице, након кратке борбе протјеран из села. Том приликом топовска непријатељска граната пролетјела у шпитул једног њекама и убила више стоје. У селу Њешљанима заглављена је радња убијеног усташе и крозопла Дошња у корист Народно-ослободилачке војске.

Патрола једна наше чете отворила је напред народног непријатеља брата Цињина у Омарској и том приликом заглављено 25 комада стоке и 20 људе војне, те је много лаг напреду народу у околини Сводне.

28. XII. наше данје чете заувале су Орахову и Драксених из које се био непријатељ авукао после пада Турјине и Подградија у нашу руку. Претресо села заглављено је мушкарца 90 којичина, пушка, 15 цинкија, 2 револвера, савраћа и 1 тешка машина, 1 шпитулорас, 1 радио апарат, 1 телефон и 6.500 кућа у општини Уништена је артељка у пошти, општини и касарни, зграда су демолирани и онеослободљене за станавање.

30. XII. патрола једне наше чете узхваћено су сљедеће усташе: Бомило Аугустин, Бомило Аугустин, једна наша чета заробила је партизани хрватски војника једини осам људи са свим оружјем, спремом, сномом и коњима. Војник те патроле остављен је у нашом заробљеништво за размијењу војници су пуштени кућама.

31. XII. узхваћен и страљан Цињо Нишчељ, општински стравар из Омарске, пошто је као Србин подложио усташки властима Србе из околине села на поврлоше, од којих је 9 ње страљено, нико у затвору пребрани, а на водно је немачку војску у околини на Козару.

29. XII. патрола једне наше чете протјерала је 1 код усташе, који су покушали провалити у Градину са циљем да је опљачкају.

30. XII. непријатељ је поново покушао провалити у село Сиво. Нашу патролу успуна је да непријатељско код приђе — правоземе се преко Саве — под саву обалу ријеке. Иако су усташе пољем да се искрцају отворена је на мач пада, а се том приликом је неколико њих пало у воду. Борбе је трајала читав дан, јер су се помагали ватром тешких митралера са друге обале од Јасеновац. Увече су се покушали повратити, али су искрцају потпуног срмом наших партизана. Од читавог вода успуна је 4—5 усташа побједи. Два непријатељска минобачеца, од којих је Саво Аугустин, а у нашим бачака мина Учили су железничку станицу и непријатељска упоришта у Јасеновац. Партизани без губитака.

Шпона пред Козарачним баталионом

Политички рад и акције саставно су у одржавању низа конференција и зборава, свечаних заједница, послима разних народних празника као што је прослава Октобарске револуције на којима су учествовали не само чете него и хиљаде народа из околине. Задњих мјесеца дана одржани су зборови у Славни, Мариница, Грабачица, Горњим Подградима и Турјку. На другом конференцији одржано је по свима ослободљеним селима, на којима се је уздрело у дужност нове народно-ослободилачке одборе или јавно контролисано досадашњи рад старих одбора, објашњавана политичка ситуација и указано на опасност тамњинашке и друге издјачијене политике. Непријатељ се код партизана развијао аграрство и размијењавање за политичку братство Срба, Хрвата и Муслимана у Босни и Херцеговини, што је урочице добрих плодова, а што се нарочито види из сљедеће акције у Орастовој. Први пут су партизани наше чете дошли у један ближи контакт са Муслиманима. 28. XII. наступали су у колони протјеравајући по терену који су напустили жандари. Пред закључаном поштом постављена је стража и партизани су прудурили даље да наступати. Муслимани су излазили из кућа и поздрављали испречкача бољњачко партизана а ови су им срдано одзвучали. Дошли смо до општине, где је политички комесар затражио од првједнице општине сву архиву, прибор и блајају да преда њему као претставнику Народно-ослободилачке партизанске војске, што је овај и учинио. Сакупљали су се људи — Муслимани и мирно проваљали партизанама како ушћивати архиву усташке поште и општине. Заглављено војничко одијело и цицпаке дате су сиромашном муслиманском селуку. Муслимани су издигли партизане колчанма и наше заштитничке дају бијелу кућу. Муслиманског сиротина подијелило је из жандарске касарне дрво, које ни изашло, што је изазвало нарочиту раздржаност те су се бритилима и кудбици муслиманма и партизанима. Још је раздијелило 20 шпитула немилдрског метода и дато муслиманској дјечи за бајрам, зајеве с прозора и другог платна. Пото је одржан збор на којем су Муслимани упознати са спољном и унутрашњом ситуацијом, а заглављени политички комесар који је и сам муслиман упознао их је са циљевима Народно-ослободилачке борбе и политичком братства Срба, Хрвата и Муслимана. Муслимани су испратили партизанама цицпакема и поздравима.

СМРТ ФАШИЗМУ — СПОБОДА НАРОДУ!

Полит комесар:

Обра

(Партизан из Козаре) 1. Јануар 1942 год.

Командант зајемнице:

Шоша

Mladen i Osman u Malom Palančiču pred Ustanak

»Petro, jesi li čula da je doktor Stojanović došao u Kozare, upita Jovan svoju prvu komšinicu Petru, tiho, šapatom obzirajući se da je ko ne bi čuo. »Ma, u njim još drutava. Vele da ima i muslimana i Hrvata. Za sutra su pozvali na neki dogovor gore u kuće Banovića. Hoće li i ti ići?«

A gore, u Malom Palančiču, u jednoj sobi prepućno narodu pri slaboj škiljavi petrolejskoj lampi govorili su Mladen i Osman. I tako neždite u zaboravljenom kutku ljudskog mozga počelo je da se otkriva sve ono što

je do tada bilo nelosno i u mraku. U početku polako kao i ona škiljiva lampica, a kasnije u toku Ustanka sve plisla, sve lica, otvarale su se oči dok plamenom rječij drutava nisu počinjala potpuno jasno osvijetliti i mi, kojim treba ići. I na tom svijetlom putu istine, pravde i borbe za slobodu narodne se po prvi put rudiaci, seljaci, Srbi, Hrvati i muslimani zajedno.

„Билтен“ Врховног Штаба јуни - јули - август 1942 о борбама у Босанској Крајини

Партизани у Крајини постали су једна оружанска сила и моћ. Народноослободилачка бригаа се ликује на устанак против окупатора и њихових плаћеника до остваривања крављу националне воље, своје слободе и правде, своје државности, и сва мушкарца и ујорна борама уредила у једну бригау. Партизански војници господари велике територије на којој се слободно живи и ради. Они господаре градовима, пругама, цестима и рекама.

Све то било тун у оку непријатељског народа. Купили су се бојници и здругави, дознавши су немачки плаћеници как из Београда, уједињени се четници и остварили своје да укину краљу народа ослободилачку партизанску бригаду. Али јединство народа је било јаче напред свага. Лош увијек се слободно дише и ради у Босанској Крајини.

Јула месеца била је последња велика офанзива усташа и немачких војника, изводила од партизанских ујорница у Крајини. Неколико десетина хиљада војника, првио 20 авиона који су свакодневно бомбардовали планинске крајеве и много тенова, бордовали велике се концентрисане ујорнице, велика количина артиљерије којом је непријатељ допревао, — све то уништило партизани на Козари. Само од 9 до 27 јула непријатељ је имао тешке губитке око 300 војника, 1000 заробљеника и много ранастих (последње бојева партизани су напали само на планини око 600 рањеника) и заплењили 600 пушака, 61 пушкомитраљез, 15 тешких митраљеза, 21 батерија, 3 тона, 154 возачких стругина, 70.000 пушачких метака, 150 мина, 2 бомбине, 2 заставе, један противтенковски топ Шкодиана и уништили 7 тенова. Разбијајући блокаду око Козаре партизани су ослободили велики стратешки град Добричи на прузи Загреб — Бана Лука и коме се налази и рудник угља и велика пилана. По пилане и партизани су имали у овим тешким и крвавим борбама на живот и смрт са стотинама Авана ујорника. Партизански командатор се највише окриво на народ и позаднина, из Новоског, Дубичког, Градског и Приједорског среза одведено је скоро 100%. Рачуна се да су одвели 70.000 до 80.000 пушачких метака, 100 пушачких митраљеза, мноштво убијених или заробљених партизана и болестима по концентрационим логорима.

Авијација важних авиона — једна партизанска авијација и неколико авиона који су се само збуњивали окупатора и немачки мушкетери те се он сам силама трудио да их што прије уништи. Тако је 4 јуна бомбардована Бана Лука, аеродром и усташки штаб у јуни Орско крај Градишке гаје је погинуо један немачки авион официр и побијено првио 20 усташа. У Девру и Боси Новом су приликом немачке трупе и митраљезари те је настала паника. Бомбардовани је Бос, Нови гад је било много жртава, 14 јуна бомбардовано су немачке трупе које су шле из с. Бечева према Козари и тако је настало расуло непријатељских колица. Тумена је Костајница.

Авијација Крајини је до краја јула и августа успела да уништи мноштво авиона и авијација. Од последњих дана до краја јула и августа је погинуо један немачки авион официр и побијено првио 20 усташа. У Девру и Боси Новом су приликом немачке трупе и митраљезари те је настала паника. Бомбардовани је Бос, Нови гад је било много жртава, 14 јуна бомбардовано су немачке трупе које су шле из с. Бечева према Козари и тако је настало расуло непријатељских колица. Тумена је Костајница.

Три баталона Бригаде напали су непријатељској која се утрдио код Писевачког. После дуге и жестоке борбе у току које су партизани успели да униште мноштво авиона, партизани су се морали повући. У овим борбама непријатељ је претрпιο губитке од 300 мртвих и више рањених тако да је 50% пушачки набојно из струга и да се тако мачи уништило највећег Писевачког авиона. Била састављена од регрутавантинера. У борби је заплењено 9 милак батерија, 10 пушкомитраљеза, неколико карабина и заробљено 20 доборана и један официр.

Два баталона су се приближила на терен 1. баталона из Крајинског Н. О. П. Одрга. У циљу разарања непријатељског грмискога на снаге овог одреда у Козари. У овим акцијама Бригада је задала велике губитке непријатељу у пушачки и материјалној области. Захваљујући нашој артиљерији, као тило Шкодиан модел 39 са 144 граната.

У снажном налету Бригада је заузеле град Добричи. Том приликом је заробљено читавог тена у јуни од 300 доборана и жандара и заплењено 3 миномитраља, 5 тешких митраљеза, 6 пушкомитраљеза, на колико стотина мина за бацаче, 70.000 пушачких метака и друго.

Под јурвањем Бригаде, III и V Крајинског Н. О. П. Одрга ослободили су град Јуно. У жестокој борби убијени је велики број усташа и 20 заробљеника. Заплењени је један тешки митраљез, један тешки и један лаки бацач, један пушкомитраљез, 60 карабина, 200 мина, 2 тона и много другог материјала. Последње тога је непријатељској авијацији заробљено бомбе тако да се било на циљем град изгорео. Одмах затим, послије жестоке борбе заузели је Саница, усташки ујорница, читавог Сеничко долина. Стрелима је 100 усташа.

Акције II Крајинског Н. О. Ударне Бригаде — Послије само формирања, II Бригада изашла је напад на Врпоље, ослугошито митраљезом гваздо, у коме је убијено 700 Срба. Борба се водила 5 сати. Урлово је било заробљено, непријатељу оставили тешки губици — првио 150 мртвих и рањених. Заплењени је велики број стока. Другу велику авијацију Бригада је вршила на Ситинци, гад је дочекала војска Немачке, усташа и четника. Убијено је 100 непријатељских војника, а уништена су три тенова, два аутомобила и обрбена су два авиона.

Авијација Крајинског Н. О. П. Одрга — Ударни баталон овог одреда и козарски Ударни баталон напали су на непријатељској ујорница у Сува и у суседној области у граду. У тој крвавој битци непријатељ је имао 60 мртвих и више рањених. Том приликом је уништен један тено, заплењени један пушкомитраљез, пушка и муниција.

Снаге овог одреда напале су на грађу Босанску Крупу и после тричасовне и жестоке борбе заузеле га. Заробљена је једна читавог стругина, много усташа и официра. Заплењено је један тено, један топ, 100 пушкомитраљеза, 6 тешких митраљеза, 100.000 пушачких метака, један вагон соли, један вагон дувана и четираст, велика количина санитарског материјала, топови, муниција и другог материјала.

На Демчињској су ударни баталон и козарски баталон водили крваво борбу са усташима.

Снаге овог одреда у заробљени с II одредом највише су тешке губитке непријатељу у Новом и Сандоку месту.

Авијација II Крајинског Н. О. П. Одрга — Највељу досадашњу победу крајинским партизанима изјорили су заузелем Приједором. У заробљени су снагама II Одрга заробљено је један тено, један топ, 100 пушачких метака, 250 усташа. Заплењено је 1200 пушачких метака, 3 тона и снага другог ратног материјала.

Послије заузеле Приједору снага 1. баталона заробљено је један тено, Миљковић, Руквановић, Бишанин, Исмаил Луђубић и рудник Луђубић. Заплењено је 100 карабина, муниција итд.

Снаге овог одреда водиле су борбу са непријатељској ујорница под Иманској с се усташима и логорима око Дубице. У тој борби убијено је 40 усташа, четника и 4 официра. Рањено је 20 усташа и неколико заробљено. Заплењено је 4 пушачких митраљеза, 30 карабина, 22.000 метака, 14 мина итд.

Једна партизанска заједница напала је на један шлеп на Сарва и након дуге борбе дошла до авиона ујорница. Том приликом је заробљено 100 пушачких метака и сјајна, 300 кг нафта, једна пушкомитраљеза, око и изјорили количина муниције и оружја. Читав усташки посада се усташким сатиниом је уништен.

Партизани су успели да напад изведе из пушачког пуковника Мрава који је покушавао да заузме један део територије поред Саво које му послужило као база за даље деловање. Он је био тежио иза себе савршеном партизанској баталона, тенова, авијација и артиљерије. Али напад

Крајински партизани имали су и неколико авиона . . .

У јулским данима 1942 први пут се састало међу партизану и неке приче о нашој авијацији. У Крајини сам се, можда за живота Руди Чајева, никле су легенде о «криталим Луцама», које ће то послије да истражу дама од ослободилачке војске. То је био у данима када су пролетерске бригаде имале на Гови, Ваку, Прокоро, Бугоино и Кипрес. На другом крају Босанске Крајине, тено око Приједора, тукла се на живот и смрт Млачевова Козара. Преко 40 усташа Козаре проносио се глас о Титу и толетарима, о нашој авијацији и партизанским деловима. Франко Клуз на авиону «Потез» узлетиле су се на ливаду за Приједору још 25 јуна 1942 и од тог дана неорастано су били у акцима.

Изад Приједора са задатком да баци летке добромртима са позивом да међу у партизане. На Ливадома око Приједора биласте је јутерна роса док је партизански авион летио у правцу Бана Луке. Био је то 2 јула 1942. На «Потезу» су се налазиле, поред летки, и авијационе бомбе. Чајева је прво бацио летке на усташки град, а затим се спустио скоро до сенки усташки и немачки казарне, Бана Лука је видела тор јуна нахубудивилу борбу у току рата. Баналучки родољуби су са страхом и дилемном посматрали неаравну борбу нашој «Потезу» и непријатељској трговачкој одбрани. У борби је смртно погубио Чајева. Последњим остварила снаге покушао је он да прелети на нашу територију. Леонад селска Крајина ренерица прота из-

Поручник РУДИ ЧАЈЕВА, пилот «Потеза» 2 јула 1942 — Одликован Орденом заслуге за народ и реда

Од 25 маја насталу суморак за Антин авијацију, како су у сал, годину крајински борби. Тражале за партизанским авионима трајало је данима и данима, понекад од ратног јура до касно увече. Без обзира на непријатељско истражвање терена, Клуз Чајева су редовно извршавали постављене задатке, нападајући слабије «Потезима» непријатељска ујорница и комуникације.

На путу који води од Дубце у правцу Градишке, код села Orahovice, напало је Клуз 30 маја један усташки колон. На војнике Павелчевог срцегај се састоје партизански пилот са мало уздуци «бомба», а затим и II митраљазом. Одмах након тога извршио је Клуз извршање концентрационих непријатељских снага за напад на Козару. Руди Чајева је такође вршио непрекидне летеве над окупаторном територијом, митраљазом колоне, бацио летке по Хрватској Дубици, Костајници око Босанског Новог.

Последњи лет Руди Чајева и партизанске Мисе Јазбеча био је над Бана Луком. Свијало је топло летно јуно, када се Чајевац дигао у небо

Мажор ФРАНЈО КЛУЗ, пилот-ловач

Погинуо 14 септембра 1944

Одликован Партизанском златном реда

да баци летке, али он је ипак успео да се спусти на ливаду деном од села, мислећи да је стигао међу партизане. Оно што тор јуна није učinila моћна ватра немачки батерија učinili су три делнички четници. Они су јурнали на авион и ранијег пилота који се бранио до последњег митраљезког метка. Када су четници пришли скоро разупорено «Потезу», живот неустрашивог авијација Руди Чајева био се већ угајило. Редовно Мису Јазбеча четници су нападнели немачким гестопцима. Тако је погинуо од пријаве рече домаћи изданици један од првих вјесника победне на нашем боку Руди Чајева летели изнад поробљених градова и села и расламљавали у нашој авијацији мисао о нашој непобедности.

12 јула, десет дана после смрти Руди Чајева, успели су усташки авијација и други авион «Потез XXV» који је дуго крилио елокрупној авијацији Павелчевог. Неколико Франко Клуз проузрокује те борбу и једини са крајинским борцима, до својег смрти 14 септембра 1944. године.

није успео и партизани су у том борбама заплењени 2 тешка митраљеза, један пушкомитраљез, 8 мотоцикла, 2 тена, много муниције и осталог ратног материјала.

III Крајинског Н. О. П. Одрга

Баталон «Урског» и «Палагића» и ударни баталон В. К. Н. О. П. Одрга водили су акције између Кипреса и Јајца против усташа и четника. Том приликом разбијени су четничке банде код Плавља и разоружане многе које Кураса. Заробљено је 100 четника и 8 доборана и заплењено 2 тона, 3 тешка митраљеза, 3 пушкомитраљеза, 112 пушака, доста мина за бацаче, пушачке муниције и другог ратног материјала.

У Крајини Н. О. П. Одрга

Окупутор је заједно са четничким снагама приустио да баци због често блокаде

Питровца и стелима млада партизана. У правцу Двара. Приликом заузимања града заплењено је 103 карабина, 14.000 метака, 1.000 парни рубља и разном другог материјала.

Снаге овог одреда водиле су акције против окупатора и четничких банди и у тим борбама поред осталих заплењених је сјајније материјал: 2 митраљеза, тена 75 мина са муницијом, 6 тешких митраљеза, 10 пушкомитраљеза, 150 карабина, 10.000 метака, 24 бомбе, 5 стругина пушачких муниција итд. Поред тога уништен је један тено и 10 камина. У Борбама је побијено око 300 непријатељских војника и више рањених.

„Билтен“ Врховног Штаба Народно-Ослободилачке Партизанске и Демобилазоване војске Југославије, јуни - јули - август - 1942

Бићац - центар наше ослободене територије под конач 1942 године...

Четвртог новембра 1942 г. осам крајских и лувачких бригада, након непрекидне дводневне борбе, ослободиле су Бићац, који су Павелићеве и Кватемникове усташе претворили у праву касарницу и мушкету. Још једном су крајски партизани са својим ратним друговима из Лике, Баније и Кордана, осветљили образац свог вољеним Врховним командантом другом Титом, кога је пред нападом на Бићац поручио да ће Бићац бити партизански. Ослободиле Бићаца — то је била до тада највећа војничка победа Титових партизана, то је била октобарска честита Титових борача нашој совјетској браћи, нашој посејтримјој Црвеној Армији. У Бићацу су наоружани борци унели гнјездо усташких злочинаца, који су по околним гробљима на звјерицама нахуљили биледе жена, старца, људи и дјеце. Освајаче да ван делике правде за народ Горњева, Прикоке, Дубовска, Лупе, и других села, која су усташки зулумци у огњу поपालи. Освајаче да нам новог живота за стотине грађана Бићаца, њихове и синове и кћери усташки крвољаци трлаи, у злогласну Кулу и слат у ботаре. Ја је тада био могао бити радоснији од мајки и оца, ва који су сада били сигурни да је у овом граду дошо судњи дан обичаца njihове дјеце и njihovih палицама! Да ли се тада могао ко ослобади претији од mnogih наших другова и другарица које су партизани ослободили из усташке тамнице Куле? Онога што је алико у лето неколико стотина грађана, међу којима већина партизачких породица, њих је списак већ израђен у усташком стожеру. Партизанске бригаде прогнале су и даље разбијене усташке bande. У руке Народног војског пали су нови градови: Крупа, Отока, Чаза, Кладуша, Кроз кравац врилемо био је ослободен Штун, провезао се Крајина са Кордуном, Ликом и Банином.

Тада још док су се свакодневно водиле крваве борбе са непријатељем Бићац не могло согледати историјску величину дана које од својевог првог ослободена проživљиво! Али је за то за ствар ослободена наше земље дао оно што је највише волио, оно што му је било најбоље: своју дивну омладину и своју велику љубав дао је Титу, партизану, домовићу. Својом глумом прогласио је усташе су развијене неповерење народа према партизанима и NOP-у, али је било довољно само неколико дана додир, сусрета, разговора и заједничког живота са партизаном, па да од тога неповерења не остане ни трага. Својом праведном борбом за слободу, за братство и за бољи живот партизани су освојили милију срца овога града. Још док су се борбе водиле у Бићацу прилазили су партизанима нови борци из Бићаца, а када је град био потпуно ослободен у Команду места долазили су радници и омладинци да се јаве у партизане. Нијихов број је све више растао пошле првој конференцији. Родолубиви Бићац од први дана свога ослободених призао је помоћ нашим војним властима у проналажењу скривених усташких злочинаца.

Трећ дан по свом ослободеним народ среза и града заједно са ослободителма славио је 25-годишњицу велике Октобарске Социјалистичке Револуције. По новембарској књи преко цијелог дана шлетило се у повркима народ са села носећи заставе и транспаренте. На великом просјеку данашњег Трга Ј. А. измјешали су се Срби, Хрвати и муслимани. Улицама Би-

ћаца одјекивала је партизанска pjesma. У сумрак су тилецама града са освојеним топовима и митралицама профолвале бригаде-ослободитељице и постројке се испред трибине. По први пут народ са својим роденом војском слободно прославља највећу партизанску историју — презик Велике Отобра, који је човјечанству дао земљу социјализма једину земљу која је у овом рату у стању да пољоми зубе

нашеј околјој земаљи и да у зиду уништи. По први пут народ Бићаца на овој историјској рети леа, збуја поклоне борце за права народа своје истине ратководице другове Старац, Кесту, Јузмана и друге. Слуша народ синове Јузмана и друге партизачке борце из Шпаније, Митровице и других југословенских казанаца, организаторе ратководице усташка и лиће Совјетском Saveзу, Црвеној Армији, Солјат, Титу, партизанима,

слободи и братству. Сврима постале јасно да се оружије мора прихвати да се уништи олепсатор са изданицама и да се победа била наса.

Петнаест дана по ослободеним град је бирао свој први Народно ослободилачки одбор. Велика двострана бившег блостера у који је касније одржано засједане AVNOЈ-а и Први Конгрес антифашистичке омладине Југославије, била је препуна народа. О доји и заданеца NOO-а говориле јули који су Штун Ботанска Крајина, Босне и Србије оснивали нашој нову власт, органе народног устанка. Революционарне милиј и варене ријеч гоморника нелећили изаз леа мноштвољима присутних грађана. Изабран је први градски NOO, бирао га је народ Бићаца старо и младо мушко; женско у Јеку велике NOO-а, на рјешавану изабрљиве власт. Бвше Југославије на рзављавану крваве олепсаторске усташке власти, и усвојен NOO послао своје претставнике повријене у рату и држану за вриеме доатадње окупације Бићаца, муслиману Хрвати и Срба, међу њима и 3 другарице. У сал и око зградје одјекивала је сила pjesma. Учество млада, сад партизан влада... От: оће се са радом изабрани NOO. Стојанима сиромашних породица он је по јед ој јрану, који су му партизанско ослободител ставили на расположену. Хиљаде клогрзана била прикупио је овај одбор за своју војску, стотине чарапа, джемпера и свешта што је нашој тада слабо одијевеној војској требало. Милитан одбор је потпуно свакодневно помагао Веселим Мудећима. Ни једна конференција NOO-а са Бићацког среза ниле се одржала без njegovог присуства. Он је давао упуства тако јасна неiskusним одборницима, рјешавано згрљивена рјатана, брзотрој и храбро, уливао вриеме у коначну побједу. Нема данас ни једног преживјелог одборника из Прикоке или Доланаја из Турје, Бићаца или Зетара који се са непоштованем и захвалношћу не слободит овог рвног човјека и старог револуционара, кога је нашој земљи отела злочначка рука у V-тој непријателској офанзи.

У ослободеним Бићац наоружану живот су унели широки редови антифашистичке омладине. Она се врлош показивала сиромашно да изврши сваки задатак који је пред њу постављало мјесно (Наставак на 5 страни)

ВРHOVНИ ШТАБ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ПАРТИЗАНСКЕ И ДОБРОВОЉАЧКЕ ВОЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

БОРЦИМА, КОМАНДИРИМА, КОМАНДАНТИМА И ПОЛИТ. КОМЕ- САРИМА I, II, III, V И VI КРАЈИСКЕ И VIII ХРВАТСКЕ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ УДАРНЕ БРИГАДЕ

У име Врховног Штаба Народно-Ослободилачке, Партизанске и Добровољачке Војске Југославије изрававам призању и похвалу за ваше јуначко држање при осавању града Бићаца и осталих околних партизачких села. Ви сте у тим бојевима доказали да сте заиста достојни потомци ваших славних предака, да носите високо заставу народног ослободена, да сте пошл путем херојске Црвене Армије и совјетских партизана у борби против окупатора и njihovих слугу.

Ви сте часно извршили заповест Врховног Штаба да у част 25-годишњице велике Октобарске Социјалистичке Револуције освојите од непријатеља град Бићац и осветите небројене жртве које су пале у том граду и околци од крвничке руке усташких разбојника.

Другеви! борци, командирци, командани и полит. комесари,

Ви сте у свим досадашњим бојевима, против окупатора, усташа и четника доказали да стојите непоколебљиво, у првим редовима наше Народно-Ослободилачке војске и да сте остали немилостиви у борби против свих издјанника, имајући пред собом само један циљ — коначно ослободена нашег народа. Будите и даље тврди и непоколебљиви у овој теškoј и крвавој борби. Нека ваша срца буду испуњена мржњом против издјанника наших народа, а поносом што се борите раме у раме са херојском Црвеном Армијом против фашистичких осавајаца за бољу и срећнију будућност нашег народа.

Частитам вам ово највећу досадашњу вашу побједу и жељим нове успехе у свим будућим бојевима.

Смрт фашизму — Слобода народу!

6. XI. 1942 г.
Врховни командант
НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ ПАРТИЗАНСКЕ
И ДОБРОВОЉАЧКЕ ВОЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ,
ТИТО

Свечана сједница Антифашистичког мјешао народног ослободеним Југославије у Бићацу (Рад на диглоуму из «Народног ослободеним, органе AVNOЈ-а»)

BRANKO ĆOPIĆ:

Ој, дјевојко, dragaj dušo moja

U tvojoj Kozari nikad nisam bio
niš sam je vidio,
al' sam vidio kolo kozarsko,
oј, djevojko, dragaj dušo moja,
oј, djevojko ognjena, lita moja boljko,
oј, djevojko Knežonolko,
vidio sam zaljublano kolo kozarsko.

I u tom kolu, i u tom kolu
kolovodno razigrana,
kolovodu raspjevana,
u kolu kokane,
vučicu Kozarsku, zaravu Draginju,
žegu u llinju.

U fori Kozarskoј nikad nisam bio,
niš sam je vidio,
al' u očma kozarske djevojke
raspevane Draginje,
ugledah našo prvo llinje,
i plamen što hukli, što se razgara,
i dane onog užarenoг jula,
Kozare, Grmeča, Drvara —
vatra se živa niz ceste prosula.

Njezine oči, duboke noći čarne,
kozarske noći vučarne,
noć što pušćane svjetlice sje,

noć i u noći oči vučile,
oči njezina držana,
kozarskoг vuка — partizana.

Slomljene bojna, zastave pale,
noći pobjede i noći jada.
Silahu oči potiskopljene,
zasjeđe kraj ceste postavljene,
munje za oblak sakrivene.

Zavtlan glas i noge razigrane,
kose što u ljetu žive,
ruše se Vitlovskim i plave Mrakovicu
i lono otavzve.
Bujalu vode krvave,
Čuše se tutanj streljačkog strola
i poklici druza Mečave.

A srce izri, pjesmu obitenu veze,
pjesmu o noćnom napadu, o fradu koji zori,
o ciki mitralize
o modroj jutarnjoj zori.

Draginjo, djevojko, vriješ ko mlado vino,
Draginjo, zastavo krajiške bune,
Draginjo, kremen-Kralino.
Vido sam te u Petol brigadi,

B'o je Februar pod Grmečom; mečava je vijala,
i tvoja je brčada cestu pojala.
Ti si među njima bila, s puškom u ruci žena,
naprijed si lepršala k'o zastavu razvijena
pred svojom četom, od svila ranije,
kroz četiri pancir-komandije.
Kolo se kozarsko cestom zavrtalo,
cestom razigrano
i štovdeni obruč potrcelo.

U tvojoj Kozari nikad nisam bio,
niš sam je vadio,
al' tebe vidieh, Draginjo dušo,
oči razigrane,
u kolu kokane,
vdih te u kolu, vjetrov s planine,
Kozaro, k'rona naša,
zastavo Kraline.

Otišla si od nas, al' još ti pjesma drhti,
i još ti oči zore,
i još se ko'o vije,
i još ko zvono bile
u duš, svakoro krajišnika:

Oi, Mlađene, družo mio,
ti si dobar imak bio...
Oј, djevojko, dušo moja,
oј, ljubane, šir, grame...

Kozara danas

Buја po Kozari sočna visoka trava,
zarastaju u nje stari partizanski
ogorci i staze i neprijateljski
rovovi posijani po čukama i strmim
nizicama. Obrastaju travom te-
međni porušeni kolodba i magarci-
na, krvju se u njoj bijede činom
isprane žuljave kosti (možda su na-
leže a možda i vakholi). Ako uleže
prisonični uvo uva starbo šuplje
bukve, čuje se iznutra potmulu az-
jaње: to su tv našle skomintne tje-
le iz kozarskih sela, kad je nepri-
jatelj, u velikoj ofanzivi, sve s
reda palio.

U te strahne dane, svaki stvor
zemački našao je stana i mira,
samo je novčak bio nemilo govna
anđeo.

Obno, kad se pod krošnjaма бу-
кава сјезере густо непробулти мра-
кови, са спик ствала, из тмине, за
свјетлцу трупа прлад старих бую-
вних пањева. Сија уочено и сљебно
као мртва мјесечина i жив лудски
створ подицаји хладна језа.

Tуда се, слободно и широко, про-
шетала Смрт. Можда то свјетлцу
фосфор из лудских костју.

Пуна је шума делене страве. Мож-
да хеш знаменда сустрети мртва
чету оветника, која се неће смирити,
док не кљже своју носеслову риг-
јени у чо избуљалим убицама.
Можда хеш се сукобити с мајком
која, и послије смрти, твајни изгу-
беним гооб сина. Неће ни те сустрети
мала распаљачка дјеца и узхити-
ти се за твој скрт.

— Ми смо се хтели играти на
сушцу и журити по ливади за деп-
тиром. Зашто не побјеђујемо риг-
јени је Козара обној, кад
припада мртвина и осветнишма.

A кад се втрго, обасјано росно и
пуно ватрених мисра, прелазје пре-
ко валовитог мопа крошњама и трав-
них ливади, сасрешеш на стази Ко-
заре прво жену.

— Куда ти, другарице?

— Носим војсци хану.
То је прва ригец коју пушени у
Kozari, ригец о војсци. Кад једног
дана војска оде, чини ти се, Kozara
ће обитишти.

Старим партизанским стама и
богатама пролазе каравани, проби-

јају уску стау у густој високој тра-
ви. То мајка Kozara шаље храну
дједи, и својој и свачијој другој
која се само боји.

Прошрида се мајка Kozara: пу-
шка њезина сина чује се данас и У
Србији, јер и ту има кривина а вањ
треба чистити, па гаје бједи да бједи.
Безброј се ливади паврени у се-
лима под Kozаром, Безброј култишца
обрасла су у високу, два-вачну и
бодљикаву траву. По ливадама, ми-
рисаним и бујним, расула се у коси
стрелачки строј необична чета ко-
сака. Све су то с реда дјевојке и
младе удвоице.

— Овога, луди, не видјех, откад
је српског ува под Kozаром!

Повија се за косом једом и набу-
јала младост, жар се препуљана
агријана лица, сјајуј чврсти дистони
па босим ногам. Члвјет Kозаре
жари се, дјеска и бујно живи под
сунчевим љета.

— Косимо, друже, јер су сви му-
шци ил изгинули ил су у војсци.

Утркино се неки дан с једном
нашом косомом, познати косяк
Рајко Тубин, па јој чинга дан шје
могао ни педаљ одмакнути.

— Еј, другови, свогите на кру-
шке.

Кроз ноћ, звјездану и мааку, про-
миче дрета Приједор дуга Kозарка.
То је Трета дубичка оmlадинска
радна бригада »Соја Космодемјан-
скије«. Жури се, да испред цопа при-
једорског гарнизону отме пшеницу.
Ливено од ње, Приједорског радна
бригада жита у Kозари.

На врху приједорског синаса не-
мирно се окрне рефлектор и бана
у поља прваво-журу траву свјетла
Трајни гад вис. Воји се да је мрза
ноћ не привољно долина.

На другој страни, према Дубици,
промиче дрета Kозарка. Креће се
негосто оно које су се некад бјегале
куће пне живота и одности. Данас
се о обе стране пута гледају само
нутајни пусти воњари и темељна ку-
па зарасли у траву. То Једанаеста
бригада креће на Дубицу.

„Ponosna je Drvarska dolina čelična je njena omladina“

Dorde Andrejević-Kun — Drvarčanke (Iz članka »Partizanie«)

Četvrto llinje

Za slavu smo se spremali, za vatru,
za kolo mlado s djevojkom na zboru,
al' nikad sunce tužine nam nije zalilo
kako zalazi za goru.

Ilinski vatra t'na u Grmeču,
da može i zvljede neko da potrne,
da uz grmljavinu gledaš po Sanici
zastave kao vrane, što se crne.

Rastali smo se sa Bracom, sa Kostom,
oštrinom bola i kišom što škropi,
Sinihlu mladost, i više snage
ni jedan sanduk ne zakloni.

Ja vidim, znaš, kako drže Stari,
Titovku vjetrova, a kao kod svijta,
dok se rastalemo porče duša,
što nepomične oј jedva kriju.

Diak Vladio

Читаву су седа без мушке главе и
у њима вез почива на козарској
удвоци која је све дала и све пре-
горјела. Она је мушкараца замјени-
ла у свему, чак и у pjesми. Док су,
првије двије године, овим селма
мушкарици пјевали: »Ми смо браћа
илски Козарице...«, данас тако пје-
вају жене:

Ми смо секо испод Kозарине
гаје не рања мака изајаше...

A читави батаљони козарских
пионира, нада и узалднају сустраше
Kозаре, ливили по бујадрама и
крчевинама, па се такмиче ко ће
више јагода убржати за рањенике.

Уна међу њима и оних које је наша
војска ослободила из усташког ла-
гера у Јаски.

Са још видним ожаљима од те-
шких рана, Kозара се и даље упор-
но бори, ради и пјева.

Пробити ти крајевима и одмах
неће остити, у томе народу пуном
патре и пољета, да је то знавца док-
тора Млађана, Миле Мећаве и Ми-
кела Марјановића, народних хероја
с Kозаре, Жине и ливас у томе на-
роду и Млађан и Мећаво још већ и
свакијом, него што су некад били.

Око Илме-дана 1944.

Бранко Ћопић

У КОЗАРИ ЗА ВРИЈЕМЕ НЕПРИЈАТЕЛСКЕ ОФАНЗИВЕ

»Козаро, мајко наша, говорила је нама изабелана, која је у ној тражила угодности и заштиту пред српским фашистичким војскама. Козаро, на кога ниси тако је називао јуначки партизани, који су у ној стварали и створили свој други одред, којим се сада дочекали и развијали мрског непријатеља који је надирао из Дубоче, Новог, Приједора и Вања Лука. Тих је ниса било око 30 хиљада. У тој разбојничкој банди помешали су се крволочним пљачкашима, Немцима са крволочним устанима и њиховим најновијим савезницима, изродима српског народа, четинацима. Удружили се у крваво коло и опемиди се авијони, ма, артиљеријом, тенковима и другим аутоматским оружјем, да поробу, оробе а и униште сјеник народа Кнежевога и Козаре и неговог народа оружану снагу јуначке козарске партизане. И пошла је та звер са наоптреним зубима према Козари.

А зелена Козара, богата бунама и зимзеленим дрвцем, пропрана поточицима и потоцима, аичкича изворица који зиече, примила је своју дјечу — збогачане — у својим страним јарковима, косама, под лебе бучке, високе борове, припремила им добру збогаче, густа окрвину, нова обиталишта.

Знајући за зверске намере окупатора и хрватских и српских усташа, стао и младо, мушко и женско из срезама дубочког, носког, градошког, приједорског, санског, седе се то снаго, ниско око 70 хиљада душа те је китало и грало у зелену Козару. Са својом стоком и најјучкијим стварицама, уз кобаке и воловске запреге, са врећама и торбама, са дјецом у наручју, кренуо је народ под окриље своје Козаре. Бескрајни је то био авион, читавија ријека људи, која се китала и котрљала преко бања и глбава сачинавајући и Грванце те шибана градом и кишом распинула се и разлијела под јарковима, цестама, путевцима, пропашницама и косама најчистијим козарских бола под крошњама бучка свуда, где им је њихова мајка Козара могла пружити сјоничте и заштиту. А Малешићи, Грванци, на Пашиним Конацима, Палежу Медваку, Моштанци и обренима Козаре према потицима селима поже је нов живот пун тежбе, искушења, гладована и у прокса и вјере у побједу. Нисла су нова насеља Пошанице се зелене баге по Козари, нова обиталишта изворца у збогачинама, са зеленим дрвцима пред багом већ се пуши и ново огуштите. »Идемо своју кућу ниса «зашто ниса остао код своје куће» опоминувши су одборници. »Мој сусјед се разболео јавља сељанка милиционерку». Јест, нове куће, које су ниски проквашивале, али су ипак биле топаке, чак и топаки, тога пред јима велика вода. О, те зелене баге. У њима је свијан, раја и умире. У једној баги родила је сељанка тројке. Омладинке из женске омладинске чете «мичи» породицу, а жене из јарка посјећују је. Родила је девојку. Осјетила је да није осјетила, а жене су биле збогаче у гонили, под бигалим бошмама, причале су тихо: »Не може нас нико уништити, ето родила» тројке, живи биле.

»Авион, не крпни се, тако почиње да збогачина. Звук авиона је све већа. Ставке бомбардуј четри авиона. У Састанима су по родила баге три авиона, једна, жене и деца, Паска, бомба, дим и тишина. Јуначка је наша позаница. Само по које дијете плаче. Звук мотора удаљује се. Рањена је јед-

на жена. Омладинке је ставе у ношња и носе у болницу. Гелер је ранио дјечу у врат. Око негу своје се народ, Малинаша стења, мајка плаче. »Змире, шапућу остале мајке. Из оцију им сјева мрзаво против усташа. Неки их већ прокињу. Чују их партизани, куте, али су ријешени да још жешће ударе по крволочном непријатељу. »Данас су плагали, једну смо им бојну уништули. Тси једна навање свој гроб у Козарице, каже омладинац партизан. »На Поглашеву су плагали, деже тамо мртви тси још непоконици, а дежале их још више, саопштава курир. »Како се држе наци на Патрици, ти одборници. »Да ли је истица да смо заробили два топа, збогачитоно обраба се босонико младић командир: »Дје је на Шоша, пита нијекога. »Чоче је на Поглашеву одговара партизан мајка. »То топама бомбардују Бојнике, објашњава просједи сељак женама на извору. Тако противе дан за даном.

»Плачу горе и зелене Јае
Нема Шоше ни Механе Переве

Увече, на великом збору, члан Комunistичке Партије, објавиштава јуначки народ. Пред мушкарцима, женама и омладином поставља отворено тежину ситуације и опсије како теже одфанива мрског непријатеља. »Ми мемо дати све за фронт, и позадичке чете, и омладинске чете и храну а на бокаду одговорноме организационо самопомоћи. Ниско не смије од нас да гидује или да пронаде доз и код једног сељака. Јуначки Кнежевоћи осјетљу бригу једине партије, која је остала са њима у овим тежким данима искушења. Позив се посупају. Јављају се позадици у чете за фронт. На Патрици и Поглашеву, када су наши храбри партизани разбили и уништили њемачке тсе и Пашевићеве боје и здугове, судилоу и позадичке чете са викама, сјекирима и кољем. »Нико нам умако није» прича задихано позадица из С. »Сво смо оужје покунили хвали се позадица из К. Отца опсије, у ноћи, то борбе. »Сила су наши партизани примјеху во брат који није био у борби.

Као да чујемо ријечи жена око баге: »Нико нас уништити не може». »Данас су се јавиле 300 омладинки за оружје. Тунак пушке, саопштава штабу батаљона одборница из Кидаве Бучке.

А наши козарски партизани? Шта је у њима? Где су они? Како се боре?

Крвавише партизанске новине, допашале у нашој штампарији, допаше саопштење о томе:

»Опетациони штаб за Босанску Крајину јавља упуштање је трећи Пашевићев боја 4 горског здура. На бојницу је остало 200 мртвих непријатеља, а заробљено је 40. Запљениле је силин «ати материјал.

Штаб II одреда јавља: »Уништена је II боја горског здура. Том приликом побједио је око 50 до 60 непријатељских војника, много је рањено а 283 су заробљена, међу њима два офидира и пет подофицира. Силин ратни пријег је запљениле.

А Козарачки вјесник јавља: »Уништена је једна сатија Ловачке Боје. Исто тако уништени су Хитлерови камјони и комисија за опоравку пруге.

»Наш јуриш на снаге I боје усташко-домобранске пуковније АА те Пашевића на Поглашеву успјео је. Том приликом изабачено је из строја 100 непријатељских војника а заробљено је 20.

И у нашим новинама и листима штампају се сјако, дама све нова и нова саопштења о акцијама, побједима и тежким скобима наших партизана са надмовним непријатељем. Војска и позадица настрљиву чека те вниести. »Зна Шоша шта ради. Ала им је запирок авесело брину у рововима, у гајевима пуних партизана, а у збегу.

У беслојну поштуку снених другова. На осјетлици на допаше омладинке. »Другачице погледај где је рањен, набујеле љезар. »Дајте ми воде, тражи рањени. Тихо стење и у јачување чује се из пашевола. »Љезари и болничарке зјурбају на раде. »Где те боли, пита болничарка. И долазе двоимичке колоно српских. »Зна се битка бије, говоре радници запосени око пашевола.

»Без жетова нема слободе и слобода се крвају плање, шапућу омладинке које допаше рањене. »Јест, жетова мора бити, тихо одговара рањеник. »Има много рањених и потпуначу данас на Поглашеву. Јавља курир. Да има их много, слобода се скупо плаћа.

»А ниски партизани? Неодговори су у јуришу, стрљиву у рову, хладни под артиљеријском ватром, мирни под вријеме бомбардовања из авиона и ведро очекив ноћ. »Ноћ је паше брину јану по нашим извештајима. Тако траје већ мјесец дана. На поклољу осталу дан и ноћ, а у законица и бусин мисле на своје миле у збегу и на источни фронт. »Чекајте јси једине поручује мрским окупаторским партима и усташким крволочницима лисана. Јест, чекајте само.

»Друге, погледај како изврјује онај гад из строја. Пуцањ и авион гад вјестале у рову. »Гелер се, видиш да нас строговањиву вољу у пропаште веће други партизан. Одговор је рафал митраљезом и олет заврела тишина на поклољу. »Данас нисмо добили хлеба». »Не боје се докиће нас омладинке вечерас ведро одговара сусед. »Зниће нова извештај дилска и стрјопаца, важио изјаво о средовици партизан. »Да ли имаш дхуна? »Овај папио чеке, тежко говори друг другу. »Гелад! кукурузу су још неоконани тамо доде, примјеху позадица у рову свој другу партизан. »Нонас треба снги да бежимо вшпаше, воли их командант Равно. »И нама неће бити на одмете важио саопштава броти партизан.

Дани долазе све тежи. Партизани су све чвршће и бољаше у зелола. Козарице спрема храну за своје миленике. Омладинке, у колони, тихо, али ведро носе храну на поклоље а кугле фијучу поред њихових ушци. Са поклоља изнесе рањене своје другове, журно а ипак мирно. »Да ли те боли много, другаче? забринуто пита омладинка. Партизан ћути. Жуче се са болесним другом у болницу. Кроз артиљеријску ватру, на Малурају, пробрине се позадица са товаром хлеба за партизане.

Приближују се тежки дани за Козару. Партизани са народом ожекују их уједињеним чврстом вољом, да даду оштар отпор и да непријатељу нанесу што више губитка. »Јси једна, јанис бете гроб свој оиде», каже један рањени друг. »Ниско је тоштин, хоће снги да скнају», повика жена у Пашиним Конацима.

Са осталих бојишта долазе повољне вниести у Козару. Снаге I одреда заузале су Крупу а наше I Уларне бригаде Доббали. »Мисли на нас оперативни штаб», каже командир из I батаљона. »Томаку јавља. Говоре партизанима, ајма нас свуда», журби позадица. »Станбине и наш Ратко са својом Уларном бригадом и удариће их с леја. Само да није тих пролетних издарица, четника, бог их уио», хуче брком на Палежу.

На поклољу, политички комесар батаљона телефонски јавља штабу. »Ниско је у три стрљачевола строја пошпа пешакици предложама. Обдијен је и оставио 50 мртвих. Пошпаљете одмах хлеба и воле. Рокирајте другу чету у десно. Хадо, Голуб, да ли су ва бомбардовани? Је ли ва? Пошпаљете листе позадичке чете. Диплек само прити, Авион, прекидаме.

Одвинула и даде чету. Борбе се пошпаљале. А јуначки Козарачки пошпаљаву. А јуначки Козарачки партизани са народом пружају јачу отпор. И мрски окупатор са својим сугама налази свој гроб на блатам и шумовитим обренима Козаре.

Мајка Козара као да је још виче са шпашима своја зелена крва и се са својом оточица и зљамим изворима, који зиече, прима своју дјечу партизане и народ. Они се са својом јуначком борбом испишу најљепште странице у историји борбе у Босанској Крајини за своју слободу и бољи живот. А око Козаре и у Козини гурају топови, експлозиву, гранате, мине и бомбе, да им ништа не остане. А знакови јуначке борбе су гласни партизани и народа против крволочних партизана и народа против крволочних окупатора и домаћих неговних слуга усташа и четника тих изродла хрватског и српског народа. И Укоко, дочекале Козара, сва зелена и пропрана поточицима и потоцима, најчистијим изворима, дајте слободу. Тада ће бити слобода у њезамом зеленим, прнатици о козарачким партизанима и о јуначкој њезиној позадици. Споменице и посјетите мјеста битка, Ламовицу, Патрици, Поглашеву, Бојнике и снелите гробове наших јуначка — партизана и позадица. Поколељуће се осјетлици најважни споменик, Козара, као јавља јуначке борбе, као документ о великим жетовима, тежким патњама и искушењима што их је јуначки подио наш народ у борби за своју слободу и бољи живот.

Зеленом Козаром ориће се тада весела пјесма и аврај снјех. Јест, тако ће бити.

»Крвави Партизан» бр. 3-4 1942. - В. В.